

## Programy przygotowujące do wyjścia na wolność i opieka postpenitencjarna dla kobiet uzależnionych od narkotyków odbywających karę pozbawienia wolności – perspektywa międzynarodowa

Pre- and post-release care programmes for drug addicted women in European prisons

Justyna Klingemann<sup>1</sup>, Ewa Miturska<sup>2</sup>, Heike Zurhold<sup>3</sup>, Christian Haasen<sup>3</sup>, Jacek Moskalewicz<sup>1</sup>, Cristina Sanclemente<sup>5</sup>, Gabriele Schmied<sup>4</sup>, Andrea Hovenier<sup>4</sup>, David Shewan<sup>†6</sup>, Gabriele Voit<sup>6</sup>, Heino Stöver<sup>7</sup>

<sup>1</sup> Instytut Psychiatrii i Neurologii, Zakład Badań nad Alkoholizmem i Toksykomaniami, Warszawa

<sup>2</sup> Mazowieckie Specjalistyczne Centrum Zdrowia, Warszawa

<sup>3</sup> University of Hamburg, Centre for Interdisciplinary Addiction Research, Germany

<sup>4</sup> European Centre for Social Welfare Policy and Research, Austria

<sup>5</sup> Àmbit Prevenició Fundació, Barcelona, Spain

<sup>6</sup> Glasgow Caledonian University, Glasgow Centre for the Study of Criminal Violence, UK

<sup>7</sup> Frankfurt University of Applied Sciences, Institute for Addiction Research, Germany

**Abstract – Introduction.** The psychological and social situation of incarcerated drug addicted women is described, as is the offer of pre- and post-release programmes. A literature review of this kind of programme evaluation studies indicates they are an important and necessary part of penitentiary system.

**Methods.** The article presents data from the study “Female Drug Users in European Prisons – best practice for relapse prevention and reintegration” (PI: Heike Zurhold, Centre for Interdisciplinary Addiction Research, University of Hamburg, project no: JAI/2003/AGIS/191) conducted in five European countries – Austria, Spain, Germany, Poland and Great Britain (Scotland).

**Results.** Female drug users need to overcome many social and psychological obstacles on leaving prison. They often suffer from many emotional, health, social and financial problems. The creation of pre- and post-release programmes that provide support and take into consideration the specific needs and deficits

Finansowanie: Międzynarodowy projekt badawczy finansowany z funduszy UE: the European Union AGIS programme 2005, JAI/2005/AGIS/072.

Financial support: International Collaborative Study funded by the European Union AGIS programme 2005, reference number: JAI/2005/AGIS/072.

Nie występuje konflikt interesów. *No conflict of interest declared.*

Nie występują zjawiska *ghostwriting* i *guest authorship*. *No ghostwriting and guest authorship declared.*

of that group is an important task of penitentiary institutions and non-governmental organisations cooperating with them. It seems that effective cooperation between different institutions and organisations is a key element helping to bridge prison life and life outside prison and accessing those individuals with an offer most tailored to their specific needs.

**Key words:** female drug users, after-care, incarceration, cross-cultural

**Streszczenie – Wprowadzenie.** W artykule opisano psychologiczną i społeczną sytuację kobiet uzależnionych od narkotyków przebywających w zakładach karnych w pięciu krajach europejskich – Austrii, Hiszpanii, Niemczech, Polsce i Wielkiej Brytanii (Szkocji) oraz ofertę tych krajów w zakresie opieki penitencjarnej oraz przygotowania do wyjścia na wolność. Z przeglądu badań poświęconych efektywności interwencji terapeutycznych, uwzględniających specyficzne problemy kobiet uzależnionych od narkotyków przebywających w zakładach karnych, wynika, że programy takie są ważnym i potrzebnym elementem systemu opieki penitencjarnej.

**Metoda.** Zaprezentowano wyniki wielośrodkowego europejskiego badania “Female Drug Users in European Prisons – best practice for relapse prevention and reintegration” (koordynator projektu: Heike Zurhold, Centre for Interdisciplinary Addiction Research, University of Hamburg, numer projektu: JAI/2003/AGIS/191).

**Wyniki.** Uzależnione kobiety, wychodząc na wolność po pobycie w zakładach karnych, muszą pokonać wiele barier psychologicznych i społecznych. Wiele z tych kobiet doświadcza szeregu problemów zdrowotnych, psychologicznych i społecznych. Zadaniem instytucji penitencjarnych, rehabilitacyjnych oraz organizacji pozarządowych jest stworzenie systemu pomocy uwzględniającego specyficzne potrzeby tej grupy. Wydaje się, że efektywna współpraca jednostek penitencjarnych z wolnościowymi instytucjami terapeutycznymi oraz z sektorem organizacji pozarządowych pełni rolę pomostu pomiędzy zakładem karnym a życiem na wolności, co pozwala skutecznie dotrzeć do osób osadzonych w zakładach karnych z ofertą adekwatną do specyficznej sytuacji każdej z nich.

**Słowa kluczowe:** kobiety, narkotyki, więzienie, opieka penitencjarna i postpenitencjarna, badania europejskie

## WPROWADZENIE

Niewiele jest badań poświęconych zagadnieniu efektywności interwencji terapeutycznych skierowanych do uzależnionych od substancji psychoaktywnych kobiet, przebywających w zakładach karnych [1]. Pozbawione wolności, uzależnione od narkotyków kobiety doświadczają specyficznych problemów zdrowotnych, społecznych i zawodowych. W literaturze przedmiotu zwraca się szczególną uwagę na izolację społeczną i stygmatyzację tych kobiet, co skutkuje u nich zaniżonym poczuciem wartości. Po opuszczeniu więzienia zmagają się z ubóstwem oraz przemocą: fizyczną, psychiczną, ekonomiczną czy też seksualną. Kobiety mające za sobą doświadczenia uzależnienia oraz pozbawienia wolności napotykają ogromne trudności w sferze readaptacji zawodowej w zakresie powrotu na rynek pracy oraz zdobycia wyższych kwalifikacji zawodowych [2, 3, 4, 5].

Problemy te zostały dostrzeżone w ostatnich latach, a politycy społeczni zaczęli podejmować wysiłki w celu ich zniwelowania. Wydaje się, że wśród krajów europejskich Austria i Szwecja stosunkowo najpełniej zintegrowały opiekę postpenitencjarną z ofertą zakładów karnych. Programy zapewniające kontynuację terapii oferowane